Gyarmati Béla

Örmény arcképek – Lukács Dávid

Az örmény arcképekkel nem ismert embereket akarunk bemutatni, hanem egykori örmény elődeink közül némelyeknek máig fennmaradt arcképét szeretném megosztani Olvasóinkkal. Ezeknek a képeknek a piaci értékét nem ismerjük – talán nem sok –, érzelmi értékük azonban felbecsülhetetlen.

A kép története

Gyerekkoromban egy olyan, egykor szebb napokat látott – ötszobás lakásban éltem, ahol '46-tól hármas társbérlet „működött"! A mi lakrészünkhöz vezető előszoba hosszú és még nappal is sötét volt. Az egyik oldalon egy szekrény állott, aztán egymáson két láda, azokon édesanyám lánykori biciklije, továbbá egykori nagyapám fokosfejű sétapálcája és: egy rettenetes szakállú öregember keret nélküli o1ajportréja! Nagyon féltem ettől a „gonosz bácsi"-tól, míg aztán – már kicsit nagyobbacskaként – egyszer felkaptam a fokost és odasuhintottam vele a festményre! A vászon kilukadt, a figura arca megsérült, de én attól a pillanattól kezdve nem féltem többé tőle! Tettemre sosem derült fény – tán mindenki véletlen („háborús") sérülésre gondolt. Vagy három évtizeddel később, amikor lakásgondunk megoldásához minden pénzzé tehető dolgot össze kellett szedni, ezt a festményt is közéjük soroltuk. Akkor már annyit tudtam a képről, hogy holmi Lukáts Dávidot ábrázolt, aki „távoli rokon és aranybányabirtokos" volt, és roppantul szégyelltem, hogy gyerekként megcsúfítottam. Mindamellett, úgy gondoltam, hogy mindez nem elég ok arra, hogy ragaszkodjunk a képhez, így amikor egy műgyűjtő tisztes árat kínált érte, szívfájdalom nélkül megváltunk a rokoni arcképtől.

Az azóta eltelt újabb huszonöt évben egyre jobban megismertem az egykor Erdélybe telepedett és Lukács avagy Lukáts néven igen gyorsan elmagyarosodott örmény Luszig família történetének engem érintő részét, köztük Lukács Róza ükanyám bátyjának, Dávidnak az életét is. A legrégebbi fényképek közt találtam egyet, ami akár a festmény mintájául is szolgálhatott! Egyre jobban hiányzott az egykor könnyedén eladott arckép, olyannyira, hogy végül megkerestem az egykori vevőt, aki a képet már régen bekereteztette és szakértő restaurátorral eltüntettette gyerekkori csínyem nyomát! Így Lukács Dávid arcképét most sértetlenül tárhatjuk olvasóink elé.

Lukács Dávid élete

Lukács Dávid atyja, Lukáts Lukács, erzsébetvárosi szenátorként[1] és Zalatna postamestereként igen jómódú polgár volt. Dávid édesanyja Begidsán Katalin volt, akiknek Dávid volt negyedik gyermeke. Dávidot a zalatnai római katolikus[2] plébániatemplomban 1818. július 21-én keresztelték meg Dávid és Lukács keresztnévvel.

[1] Erzsébetvárosba adózván Zalatnán is erzsébetvárosi polgárnak vallhatta magát

[2] A Zaltanán élő örményeknek nem volt örmény szertartású temploma, így – zárt közösségükből kikerülve –vallásilag is beleolvadtak az „államalkotó" magyarságba.

Dávid előbb atyjához társult, majd önálló bányabirtokos lett. Wagner Jozefával[3] 1844 nyarán kötött házasságából három gyermek született, Károly, László és Konstantin. (Károly és Konstantin nem érte meg a felnőtt kort, László viszont országos hírű ember[4] lett.) A családi hagyománynak megfelelően 1876-ban László fia betársult atyja mellé és annak haláláig segített a bányaigazgatásban. Dávid több aranybányában is érdekelt volt. Aranybánya-tulajdonosi mivolta a családi emlékezetben erősen rögzült, ő azonban más földmélyi kincsek kiaknázásában is látott fantáziát: megszerezte a Trimpoele (Trâmpoiele, azaz Kénesd) környéki „kénkovand"-bányát is.[5] Dávid a „bányabirtoklás" mellett az Erdélyi Múzeum Egyesületnek is az alapító tagja volt, tehát fontosnak tartotta erdélyi magyar hazája művelődését és erre hajlandó volt áldozni is!

Lukács Dávid fényképe a családi albumból

Lukács Dávid portréja, keret nélkül

Lukács Dávid hatvanéves korában, 1877. november 29-ről 30-ra virradó éjszakán Zalatnán hunyt el, az ottani római katolikus temetőben helyezték nyugalomra. Szerencsénk van, mert sírja még 2013-ban is állt.

[3] Sajnos, Wagner Jozefáról 1825-ös születési évszámán kívül semmit se tudunk.

[4] Lukács László (1850–1932), 1895-től 1905-ig pénzügyminiszter, majd 1912–'13-ban (több visszautasított felkérés után!) miniszterelnök.

[5] a kénkovand mai neve: pirit

A kép

Lukács Dávidról fennmaradt egy fénykép is, ami nagyjából 1864–67 körül készülhetett.

A korból fennmaradt legtöbb bemutatandó festmény esetében ismeretesek az alapul szolgáló fényképek: a gazdag örmények megengedhették maguknak a festmény-rendelést, de modelltülni nem volt idejük, vagy kedvük. Az új csoda, a fényképezés azonban nem váltotta ki a festészetet: a nagyméretű színes festményt nem pótolta a kicsiny, szépiaszínű fénykép: a fotográfiát nem lehetett a szoba falára kiakasztani. Minden esetre, hasonlósága alapján ez a fénykép szolgálhatott Lukács Dávid festményének alapjául. Ámbár a festmény némileg fiatalabbnak mutatja, mint a fénykép, de nem tudjuk, ez a művész gesztusa-e, vagy valóban ifjabb korában készült volna?

A festmény maga mintegy 55 cm x 70 cm, nagyjából életnagyságú arckép. A rég elveszett eredeti helyett ma egy jellegtelen keret foglalja magába. Sajnos, a festmény készítőjének nevét nem ismerjük, a képen szignó nem látható, pedig valószínű, hogy ugyanaz volt, aki a Lukács-család és rokonságuk több tagjának a képét megfestette. E „többi" ismert örmény arcképpel azonban más-más alkalmakkor foglalkozunk...